

**Ἐναρκτήριοις ὁμιλία τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ
Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου εἰς τό ἐπετειακόν συνέδριον
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ
συμπληρώσει ἑκατονταετίας ἀπὸ τῆς κυκλοφορήσεως τοῦ
Περιοδικοῦ «Θεολογία» μέ θέμα «Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία ἐν
πορείᾳ στήν ἁῦλη πραγματικότητα» τῆς ὕστερης
νεωτερικότητος» (11-14 Ὀκτωβρίου 2023)**

* * *

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κύριε Ἱερώνυμε, Πρόεδρε
τῆς Ὄργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συνεδρίου,

Ἐξοχωτάτη Πρόεδρε τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας,

Μακαριώτατοι ἀδελφοί Προκαθήμενοι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν,

Τιμιώτατοι εκπρόσωποι ἄλλων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν,

Ἱερώτατοι καί Θεοφιλέστατοι ἀδελφοί λοιποὶ Ἱεράρχαι,

Ἐξοχώτατοι καί Ἐντιμότατοι εκπρόσωποι τῶν Ἀρχῶν,

Ἐκλεκτοὶ παρόντες,

Ἐκφράζομεν τάς εὐχαριστίας τῆς ἡμῶν Μετριότητος πρὸς τόν Πρόεδρον καί τά μέλη
τῆς Ὄργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ παρόντος Συνεδρίου διὰ τήν εὐγενῆ πρόσκλησιν νά
ἀπευθύνωμεν χαιρετισμόν κατὰ τήν ἑναρξιν αὐτοῦ.

Αἰὼν ὅλος συνεπληρώθη ἀπὸ τῆς κυκλοφορήσεως τοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία», τοῦ
παγκοσμίως γνωστοῦ ἐπιστημονικοῦ ὀργάνου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἀγιωτάτης
Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τό περιοδικόν κατέθεσαν τήν θεολογικὴν μαρτυρίαν των
οἱ ἐπιφανέστεροι εκπρόσωποι τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστήμης. Εἰς τάς σελίδας του
ἀποτυπώνονται αἱ μεγάλαι προκλήσεις, μέ τάς ὁποίας εὐρέθησαν ἀντιμέτωποι ἡ
Ἐκκλησία καί ἡ θεολογία ἀπὸ τό 1923 μέχρι σήμερον, προκλήσεις καί κρίσεις
πνευματικά, ἐκκλησιαστικά, θρησκευτικά, πολιτισμικά, αἱ σχέσεις Ἐκκλησίας καί
Πολιτείας, ἡ Οἰκουμενικὴ Κίνησις, ἡ ἐκκοσμίκευσις, ἡ ἔκρηξις τῆς τεχνολογίας, τό
οἰκολογικόν πρόβλημα, ἀξιολογικαὶ ἀνατροπαί, ριζικαὶ ἀλλαγαί εἰς τόν χῶρον τῆς
παιδείας καί ἄλλα πολλά. Ὅλα αὐτά εἶχον ἀντίκτυπον εἰς τήν θεολογίαν, ἡ ὁποία
καλεῖται νά λειτουργῇ διαλεγομένη μέ τά σημεῖα τῶν καιρῶν, διδοῦσα τήν καλὴν
μαρτυρίαν περὶ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας. Ἡ θεολογία τρέφεται ἀπὸ
τάς πηγὰς τῆς πίστεώς μας καί τήν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἀφουγκράζεται τόν παλμόν
τοῦ παρόντος καί ὁμιλεῖ πάντοτε ἐστραμμένη πρὸς τόν ἐκάστοτε σύγχρονον
ἄνθρωπον, καταγράφει καί ἀξιοποιεῖ, πέραν τῶν κατὰ καιροῦ προκλήσεων, καί τάς
θετικές προοπτικάς τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐχει ὀρθῶς λεχθῆ, ὅτι ἡ θεολογία εἶχε καί ἔχει

ανάγκην θεολόγων «εὐσεβῶν καὶ εὐφυῶν», «δεκαθλητῶν γνώσεως, εὐαισθησίας καὶ προσφορᾶς».

Τό περιοδικόν «Θεολογία» εἰσέρχεται εἰς τόν δεύτερον αἰῶνα τῆς ζωῆς του, μέ κληρονομίαν καὶ παρακαταθήκην τὴν μέχρι σήμερον ἐπιτυχῇ καὶ δημιουργικὴν πορείαν του, τὴν πιστότητα εἰς τὴν Ὁρθόδοξον παράδοσιν καὶ τὴν ἐπικαιρικότητα, τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι μόνον πολίτης τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ «οὐρανοπολίτης», ὃν τό ὁποῖον ἀναζητεῖ ἔσχατον σημεῖον ἀναφορᾶς ἐπέκεινα τῶν ἐγκοσμίων, τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς πολιτικῆς, τῆς ἐπιστήμης, τῆς οἰκονομίας, τῆς ἐπιγείου εὐδαιμονίας. Οὔτε ἡ ἄνοδος τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, οὔτε ἡ κοινωνικὴ πρόοδος, οὔτε ἡ ἐπιστημονικὴ γνῶσις, καλύπτουν καὶ ικανοποιοῦν πλήρως τόν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ὄντως δέν ζῇ «ἐπ’ ἄρτῳ μόνῳ» (βλ. Ματθ. δ’, 4).

Προφανέστατα, ἡ ἐπιστήμη εἶναι ἡ «μεγάλῃ δύναμις» τῆς ἐποχῆς μας. Μεγάλῃ δύναμις εἶναι ὅμως καὶ ἡ πίστις εἰς Θεόν, ἡ ὁποία ἀπαντᾷ εἰς τὰ βαθύρριζα ὑπαρξιακά ἐρωτήματα τοῦ ἀνθρώπου. Ὅπως ἔχει εὐστόχως παρατηρηθῇ, ἡ ἱλιγγιώδης πρόοδος τῆς ἐπιστήμης ὀφείλεται εἰς τό γεγονός ὅτι αὕτη παρητήθη ἀπὸ τὴν προσπάθειαν νά θέσῃ καὶ νά ἀπαντήσῃ παρόμοια ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς τό κέντρον τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θεολογίας (βλ. Carl Friedrich von Weizsäcker, «Gottesfrage und Naturwissenschaften», στό ἔργο τοῦ ἰδίου, Deutlichkeit, München 1981, σελ. 117 – 138, ἐδῶ σελ. 126).

Τό γεγονός βεβαίως ὅτι ἡ ἐπιστήμη δέν ἐνδιαφέρεται δι’ αὐτά τὰ ἐρωτήματα δέν ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐξαφάνισίν των, οὔτε ἀποτελεῖ ἀπόφανσιν καὶ κριτήριον διὰ τὴν σημασίαν ἢ τὴν ἀσημαντότητά των. Σήμερον μάλιστα, τό θέμα τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς φαίνεται ὅτι εὐρίσκεται εἰς τό κέντρον τῶν ἀναζητήσεων τῶν ἀνθρώπων, γεγονός τό ὁποῖον μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τό φαινόμενον τῆς λεγομένης «ἐπιστροφῆς τοῦ Θεοῦ» καὶ ἐνός νέου ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν φιλοσοφίαν. Αὐτό σημαίνει ὅτι πίστις καὶ γνῶσις, αἱ δύο αὐταὶ ἐξέχουσαι δυνάμεις τοῦ πνεύματος, δέν εἶναι ἀντίπαλοι, ἀλλὰ συνεργάται καὶ ἐταῖροι εἰς τὴν διακονίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ θεματικὴ τοῦ Συνεδρίου ὑπενθυμίζει εὐστόχως, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης πορεύεται πρὸς τὴν «ἄϋλη πραγματικότητα τῆς ὑστερης νεωτερικότητος». Ὁ λόγος περὶ τῆς «ἄϋλου πραγματικότητος» ἀναφέρεται εἰς τό σύνολον τῶν νέων καταστάσεων καὶ τῶν προκλήσεων, αἱ ὁποῖαι συνδέονται μέ τὴν κυριαρχίαν τοῦ διαδικτύου καὶ τῶν ἐν γένει ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνολογικῶν ἐξελίξεων εἰς τὴν ζωὴν μας. Τὰ φαινόμενα αὐτά ἀλλάζουν τὸν τρόπον τοῦ βίου τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν εἰς ὅλας τὰς διαστάσεις του, κατευθύνουν τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς ἀνάγκας μας καὶ ὀδηγοῦν τὴν ἀνθρωπότητα εἰς ἀξιολογικόν ἀναπροσανατολισμόν. Παρά ταῦτα, οὐδεὶς σὺφρων δύναται νά ἀρνηθῇ τὰ πολλὰ εὐεργετήματα τῆς τεχνολογίας. Ἀντίστασις εἰς ὠρισμένας τάσεις τοῦ τεχνολογικοῦ πολιτισμοῦ οὐδόλως σημαίνει συνολικὴν ἀπόρριψίν του.

Γνωρίζομεν ἅπαντες ὅτι οἱ πολιτισμοὶ ποτέ δέν εἶναι ὀριστικαὶ λύσεις τοῦ ἀνθρωπίνου αἰνίγματος. Προφανέστατα, καὶ ἡ σύγχρονος τεχνολογία καὶ ἡ ἐπερχομένη «ἄϋλος πραγματικότης» εἶναι μόνον εἰς πολὺ σημαντικὸς σταθμὸς εἰς τὴν ἱστορικὴν πορείαν τῆς ἀνθρωπότητος, κεντρικὸν ἄξονα τῆς ὁποίας, δι’ ἡμᾶς τοῦ

χριστιανούς, αποτελεί «τό πάντων καινῶν καινότατον, τό μόνον καινόν ὑπό τόν ἥλιον», τό μυστήριον τῆς Θείας Ἐνανθρωπήσεως. Αὐτό τό πανσωστικόν «αἰί μυστήριον» ἐκπροσωπεῖ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία καί εἰς τήν ἐποχὴν τοῦ «Αὔλου», θά προβάλλῃ τήν ὑλικήν διάστασιν τοῦ ἀνθρώπου, θά παραπέμπῃ εἰς τήν ποικιλίαν καί τό κάλλος τῆς δημιουργίας, θά διακηρύττῃ ὅτι ἡ ἀδιαφορία διά τόν ὑλικόν κόσμον δέν ἀποτελεῖ θεολογικῶς ὀρθήν κατανόησιν καί συνέπειαν τῆς «οὐκ ἐκ τοῦ κόσμου» Ἀληθείας τῆς πίστεώς μας. Ἡ Ἀλήθεια αὕτη ἀποτελεῖ πηγὴν ἐμπνεύσεως διά τήν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναστροφὴν μας, ὁξύνει τό αἰσθητήριόν μας διά τό πρακτέον καί προσφέρει ἐρείσματα διά τήν λυσιτελεῖν χρῆσιν τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς τεχνολογίας.

Ἐν πλήρει βεβαιότητι, ὅτι αἱ εἰσηγήσεις καί αἱ συζητήσεις θά καλύψουν τό εὐρύ φάσμα τῆς θεματικῆς τοῦ Συνεδρίου, κηρύσσομεν τήν ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ καί ευχόμεθα ἐπιτυχῇ κατὰ πάντα τήν διεξαγωγὴν του.

Ὁ Χριστός ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν!